

ОЛЕКСАНДЕР ШУГАЙ

ІВАН БАГРЯНИЙ:
НОВЕ Й МАЛОВІДОМЕ

ЕСЕЇ
ДОКУМЕНТИ
ЛИСТИ
СПОГАДИ
НОТАТКИ
ФАКТИ

КНИГА ПЕРША

ОЛЕКСАНДР ШУГАЙ

ІВАН БАГРЯНИЙ
НОВЕ Й МАЛОВІДОМЕ

ЕСЕЇ
ДОКУМЕНТИ
ЛИСТИ
СПОГАДИ
НОТАТКИ

КНИГА ПЕРША   ФАКТИ

УДК 821.161.2-94
ББК 84(4Укр)6-4
Ш95

До першої книги ввійшли матеріали з архівів колишнього КДБ, дослідження про табір Ді-Пі в Новому Ульмі (ФРН), відгуки представників української діаспори та зарубіжних рецензентів на творчість Івана Багряного. Крім того, вміщено пресові повідомлення, спогади очевидців про поїздки цього видатного письменника і громадсько-політичного діяча у Бельгію, Великобританію, США та Канаду. Книгу доповнюють щоденникові записи про І. Багряного, есей про його прочитання «Листів до братів-хліборобів» соціолога В. Липинського, значна кількість світлин, а також інші невідомі досі документи.

Видання є своєрідним продовженням роману-дослідження «Іван Багряний, або Через терни Гетсиманського саду» (К.: Рада, 1996) і присвячене 105-й річниці з дня народження великого сина України. Розраховане на широке коло читачів.

Літературний редактор *Надія Шугай*
Рецензенти *Олексій Коновал, Іван Сойко*

Автор передмови *Іван Дзюба*

Видання здійснене коштом Фундації імені Івана Багряного (США)

*Мовностилістичні та правописні особливості оригіналів
в основному збережено*

В художньому оформленні використано світлини з архіву автора

На с. 2: Іван Багряний, 20 січня 1954 р.

ISBN 978-966-2164-78-7 (Кн. 1)
(ТОВ «Смолоскип»)
ISBN 978-966-1676-51-9 (Кн. 1)
(МБФ «Смолоскип»)

© Олександр Шугай, 2013
© «Смолоскип», 2013

УДК 821.161.2-94
ББК 84(4Укр)6-4
Ш95

До першої книги ввійшли матеріали з архівів колишнього КДБ, дослідження про табір Ді-Пі в Новому Ульмі (ФРН), відгуки представників української діаспори та зарубіжних рецензентів на творчість Івана Багряного. Крім того, вміщено пресові повідомлення, спогади очевидців про поїздки цього видатного письменника і громадсько-політичного діяча у Бельгію, Великобританію, США та Канаду. Книгу доповнюють щоденникові записи про І. Багряного, есей про його прочитання «Листів до братів-хліборобів» соціолога В. Липинського, значна кількість світлин, а також інші невідомі досі документи.

Видання є своєрідним продовженням роману-дослідження «Іван Багряний, або Через терни Гетсиманського саду» (К.: Рада, 1996) і присвячене 105-й річниці з дня народження великого сина України. Розраховане на широке коло читачів.

Літературний редактор *Надія Шугай*
Рецензенти *Олексій Коновал, Іван Сойко*

Автор передмови *Іван Дзюба*

Видання здійснене коштом Фондації імені Івана Багряного (США)

*Мовностилістичні та правописні особливості оригіналів
в основному збережено*

В художньому оформленні використано світлини з архіву автора

На с. 2: Іван Багряний, 20 січня 1954 р.

ISBN 978-966-2164-78-7 (Кн. 1)
(ТОВ «Смолоскип»)
ISBN 978-966-1676-51-9 (Кн. 1)
(МБФ «Смолоскип»)

© Олександр Шугай, 2013
© «Смолоскип», 2013

ЗМІСТ

<i>Іван Дзюба. Пізнання Івана Багряного триває.....</i>	7
I. НА РОЗГЛЯД «ОСОБЛИВОЇ НАРАДИ»...	
(За архівними матеріалами колишнього КДБ).....	21
З тавром українського буржуазного націоналізму, або Кілька слів про малоросійство.....	21
«Компаса не доставили...».....	36
Ба! Знайомі всі обличчя.....	42
Нитка снується далі.....	48
«Не знаю ...нічого невідомо...».....	55
«Ваша голова - в моїх руках...».....	65
«Від підпису відмовився...».....	76
«Прожити на півночі не може, слідувати етапом не може...».....	81
«Б'є крильми птах та й ловить дзьобом грати...».....	88
«Просимо перевірити і повідомити...».....	98
Метаморфози очної ставки.....	119
«Я прийду остання...».....	139
II. «НАС НЕ ЗІТРУТЬ ІЗ РУБРИКИ...»	
(Повідомлення, листи, поезії, газетні публікації та інші документи...)	159
«Дунаю, Дунаю, чого смутен течеш?...».....	163
«Жити - це працювати».....	190
III. «БУДУ ГЕРОЄМ...»	
(Зі щоденника Семена Старіва).....	242
IV БАГРЯНИЙ ЧИТАЄ ЛИПИНСЬКОГО...	
(Сторінками книги «Листи до братів-хліборобів»).....	322
V. ГОЛОСИ УКРАЇНСЬКИХ ШАНУВАЛЬНИКІВ.....	423
<i>Ю. Шевельов. Триумф романтики.....</i>	423
<i>Григорій КОСИНЮК. Перед новим жанром (Нотатки).....</i>	429
<i>Ст. Федорівський. Письменник і громадянин.....</i>	433
<i>Леонід Полтава. У двадцяті річницю (Іван Багряний).....</i>	435

<i>Юрій Клен.</i> Думки на дозвіллі.....	437
<i>Володимир Державин.</i> Українська еміграційна література (1945 - 1947)	438
<i>Гр. Шевчук (Шевельов).</i> Зустріч трьох авторів, і що з того вийшло.....	439
<i>Іван Багряний.</i> Нотатки письменника.....	441
<i>Василь Гришко.</i> Герой нашого часу.....	445
<i>Дмитро Чуб.</i> Про окупантів і нове покоління.....	460
«Розгром» Івана Багряного - на українській сцені в Австралії.....	462
<i>В. А. П'єса</i> «Розгром» Багряного - на австралійській сцені.....	463
<i>Р-й, М-ч.</i> Прем'єра «Розгром» - великий успіх.....	464
<i>Юрій Мулик-Луцук.</i> Про книгу страстей українського народу.....	466
«Соборна Україна» про «Сад Гетсиманський» І. Багряного.....	467
<i>Л. Луців.</i> Новий твір Івана Багряного.....	468
Відгук на «Сад Гетсиманський» в «Українському слові».....	472
<i>Володимир Мартинець.</i> «Сад Гетсиманський» Багряного.....	473
Голоси преси з приводу роману І. Багряного «Сад Гетсиманський».....	477
<i>К. Шт.</i> (<i>Катерина Штуль</i>). Про роман І. Багряного «Сад Гетсиманський».....	478
<i>Іван Дубинець.</i> Голоси читачів про «Сад Гетсиманський».....	479
<i>С. Степанівський.</i> «Сад Гетсиманський» у світлі сучасних ідеологічних суперечностей.....	482
Українці з Югославії - своєму письменникові	486
<i>Оксана Керч.</i> Монографія жаху.....	487
<i>В.</i> «Морітурі» в підготовці Українського Театру Малих Форм.....	490
<i>Наддніпрянець.</i> «Гетсиманський сад» - в світлі нашої доби.....	493
<i>Гр-ський.</i> «Морітурі» в Австралії.....	494
<i>Олексій Коновал.</i> Віталій Бендер про «Огненне коло».....	495
Українська література на еміграції.....	497
«Огненне коло» І. Багряного перед літературним судом у Детройті.....	499
<i>В. І. Гришко.</i> Те, над чим треба застановитися.....	501
Українська література на еміграції.....	506
Збірка в Канаді на лікування І. П. Багряного.....	508
<i>А. Бондаренко.</i> Українська правда виходить у широкий світ.....	509
Першоквітневі пригоди спеціального кореспондента «УВ».....	510
<i>П. Маляр.</i> Навзаводи з ворогом.....	522
Побажання І. П. Багряному.....	523
30 років літературної праці Ів. П. Багряного.....	525
<i>Дмитро Чуб.</i> Що читають в Австралії?.....	526
Читачі і «Тигролови».....	529
Відзначили літературний ювілей І. Багряного.....	532
<i>Максим Наливайко.</i> Належно відзначений ювілей.....	532
Нашому письменникові.....	534
<i>Дмитро Чуб.</i> З нових видань.....	535
В 30-ліття літературної творчості.....	536
<i>П. Шинкар.</i> Правда лишається за нами.....	537

<i>Пк. Кризь</i> сльози сміється.....	540
Українці Австралії відзначають тридцяту річницю І. П. Багряного.....	542
Привіт письменникові.....	545
Інтерв'ю з Іваном Багряним.....	546
<i>М. Шлелікевич.</i> Найбільш відомі.....	549
<i>Петро Волиняк.</i> Людина, письменник і політичний діяч.....	552
<i>Юрій Шерех.</i> Людині великого Ні.....	557
<i>Л. Роман.</i> «Маруся Богуславка».....	557
Літературний вечір в Мюнхені.....	559
Чи можлива?.....	560
<i>Андрій Ромашко.</i> «Суд» над «Марусею Богуславою».....	564
<i>Дмитро Чуб.</i> Новий твір Івана Багряного.....	573
<i>Ігор Костецький.</i> Стаття про роман.....	577
<i>Вадим Сварог.</i> Про безплідні смоковниці.....	604
<i>Іван Багряний.</i> Читаючи друзів.....	613
<i>Д-р Дмитро Бучинський.</i> «Антон Біда - герой труда».....	618
<i>Л. К.</i> Книжка для дітей «Телефон» І в. Багряного.....	624
<i>Олекса Рань.</i> Призначення й приречення.....	625
<i>Ігор Качуровський.</i> Поезія і проза Івана Багряного.....	628
<i>Ю. Ш. (Юрій Шевельов).</i> Пороги і Запоріжжя.....	632
<i>Олесь Шевченко.</i> Іван Багряний.....	634
<i>Д-р Юлія Войчизин.</i> Що з поезії Багряного видрукують в Україні?.....	639
<i>Вадим Сварог.</i> Два виміри серця.....	646

VI У БЕЛЬГІЇ, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ, США ТА В КАНАДІ

(Поїздки Івана Багряного до країн Європи й Америки...)	655
<i>Г. І. Плаксий.</i> Урядуючий Голова УНРади І. П. Багряний - серед українського громадянства в Бельгії.....	655
Заклик українського громадянства в Бельгії до українців у всьому світі.....	658
<i>М. Теслевич.</i> Українські націоналісти Льежа - до урядуючого Голови УНРади І. П. Багряного.....	659
<i>А. В.</i> Зустріч українського громадянства Лондона й околиць із в. о. Голови УНРади І. П. Багряним.....	660
Інтерв'ю кореспондента української секції СВС із в. о. Голови УНРади, письменником І. П. Багряним у Лондоні 25.9.1953.....	661
Доповідь І. Багряного, в. о. Голови УНРади, в Манчестері.....	662
<i>Іван Багряний.</i> Розмова в Бі-Бі-Сі.....	672
<i>М. Семчишин.</i> І. П. Багряний у Великобританії.....	676
Українці Англії - своєму письменникові.....	679
Подорож Голови УНРади І. Багряного до Америки.....	682
В Нью-Йорку відбувся З'їзд українських письменників в екзилі.....	682
«Українська газета» - про І. Багряного.....	684
<i>А. Явір.</i> Письменник І. П. Багряний у Нью-Йорку.....	685
З'їзд українських письменників у вільному світі.....	686

Прес-конференція з І. П. Багряним.....	690
Пресова конференція з І. Багряним в Нью-Йорку 12 грудня 1958 р.....	691
Вступне слово голови Української Вільної Академії Наук, проф. М. О. Ветухова.....	697
<i>А. Явір.</i> На прес-конференції з І. П. Багряним.....	698
І. Багрянний відвідав УВАН.....	698
Батьківщина і ми.....	699
Виступ Голови УНРади перед українським громадянством м. Трентона.....	702
Вітаємо дорогого гостя!.....	703
<i>Остан Тарнавський.</i> З'їзд українських письменників.....	704
<i>М. Шлемкевич.</i> Привіт письменникові-громадянинові.....	707
Від Державного Центру Української Народної Республіки.....	708
Що пише українська еміграційна преса.....	712
До візиту Голови УНРади І. П. Багряного в Ньюарк.....	712
<i>Віктор Кирейко.</i> І. П. Багрянний у Нью-Йорку.....	715
І. П. Багрянний у Філадельфії.....	717
<i>Володимир Біляїв.</i> Іван Багрянний у Філадельфії.....	718
<i>П. Михайлович.</i> Голова Української Національної Ради у Філадельфії.....	723
Чому два свята в Нью-Йорку.....	726
<i>Філадельфієць.</i> Для чого писати неправду?.....	726
«Тигролови» голландською мовою.....	727
Святочна промова Голови УНРади І. П. Багряного.....	727
<i>Юхим Черепенко.</i> Чому проти Багряного, а не проти Мікояна?.....	732
<i>Іван Багрянний.</i> Наше право і наш обов'язок речників України перед широким світом.....	734
<i>Марія Трускало.</i> Зустріч українців Сіракуз із Головою УНРади.....	740
<i>Ніна Новохатько.</i> Незабутнє.....	741
<i>М. С. І. П. Багрянний у Чикаго.</i> ..... т.....	741
<i>Присутній.</i> Голова УНРади І. П. Багрянний в Сіракузах.....	743
<i>Олексій Коновал.</i> Спільно тягти українського воза.....	746
<i>Федір Ревенко.</i> Багрянний у Чикаго.....	749
Іван Багрянний у Чикаго.....	757
«Суд» над Іваном Багряним у Чикаго.....	757
<i>Ю. Степовий.</i> Високодостойному гостеві - належна зустріч.....	758
<i>М. С. (Мирослав Семчишин).</i> Великий успіх Івана Багряного в Чикаго.....	760
<i>Т. Л. (Тома Липичак).</i> Наш коментар: про «суди» нечестивих.....	762
<i>Ю. Г.</i> Голова Української Національної Ради в Міннеаполісі.....	766
Американська преса про І. Багряного.....	768
Американська преса про подорож І. Багряного.....	770
<i>Обсерватор.</i> Хроніка з Детройта.....	772
<i>Ф. А. Федоренко.</i> Про діяльність Івана Багряного.....	773
Привіт Іванові П. Багряному (Промова пані Галини В'юн).....	775
<i>В. І-е.</i> Голова УНРади І. П. Багрянний у Торонто.....	777

<i>О. Куленко (Олександр Скоп). Слідами І. П. Багряного в Детройті</i>	783
<i>Петро Волиняк. Письменницький успіх Івана Багряного</i>	785
<i>В. І-е. Голова Української Національної Ради в Канаді</i>	786
<i>Подорож Америкою</i>	787
<i>Ол. Куленко (Олександр Скоп). Преса Детройта про І. Багряного</i>	790
<i>Подорож Голови УНРади І. Багряного по США і Канаді</i>	791
<i>В. Срколенко. Члени Українського Народного Союзу з Міннесоти вимагають вияснення від редакції «Свободи»</i>	792
<i>О. Куленко (Олександр Скоп). Позустрічні враження</i>	792
<i>Лист губернатора Мічигану до І. Багряного</i>	795
<i>Леонід Царик. Багряний у Буффало</i>	795
<i>Володимир Дзюба. До перебування І. Багряного в Буффало</i>	798
<i>В. Дзюба. Голова УНРади в Буффало</i>	799
<i>Німецький часопис про «Українські вісті»</i>	800
<i>П. Волиняк. Іван Багряний у Торонто</i>	801
<i>Ю. Г-ко. Голова Української Національної Ради в Міннеаполісі</i>	805
<i>Петро Василенко. Голова УНРади І. П. Багряний у Клівленді</i>	807
<i>Що пише українська еміграційна преса</i>	809
<i>С. Підгайний. Крок наперед</i>	811
<i>Канадський часопис про Івана Багряного</i>	814
<i>І. Багряний відвідав Манітобський університет</i>	815
<i>Що пише українська еміграційна преса</i>	815
<i>І. Стенич. Відвідини Голови Української Національної Ради</i>	
<i>І. П. Багряного в Канаді</i>	817
<i>Що пише українська еміграційна преса</i>	819
<i>П. і М. Український борець за свободу</i>	822
<i>Преса Канади про І. П. Багряного</i>	824
<i>Микола Денисюк. Політичне інтерв'ю з І. Багряним</i>	826
<i>І. Багряний був прийнятий прем'єром Канади</i>	829
<i>Що пише українська еміграційна преса</i>	830
<i>А. Білоцерківський. Голова УНРади в Монреалі</i>	831
<i>Резолюції 9-ї Крайової конференції УРДП в Канаді</i>	834
<i>М. Гринь. І. Багряний серед молоді Торонто</i>	837
<i>М. Гринь. Літературний вечір І. Багряного в Торонто</i>	840
<i>Інтерв'ю з Головою УНРади та письменником І. Багряним</i>	841
<i>І. Багряний у свідченнях перед Конгресовою комісією перестерігає Америку</i>	845
<i>І. Багряний був прийнятий в Державному департаменті США і «Голосі Америки»</i>	846
<i>Микола Шлемкевич. Проводжаючи Івана Багряного</i>	847
<i>Інтерв'ю з І. Багряним про українську літературу</i>	852
<i>Свєн Федоренко. Проводи Івана Багряного</i>	855
<i>Зізнання І. П. Багряного в Конгресі</i>	857

Провідна щоденна газета «Чикаго трібюн» видрукувала найголовніші місця зі свідчень перед сенатською комісією Голови УНРади І. Багряного.....	857
<i>Іван Багрянний</i> . Зміст моєї книги.....	859
VII. СЛОВО ЗАРУБІЖНИХ АВТОРІВ	864
«Голос Америки» транслює уривки з «Тигроловів».....	864
<i>Маргарета Шлютер</i> . З чужинецьких голосів про українських письменників.....	864
Чекаємо, що скажуть чужинці?.....	865
<i>Юзеф Лободовський</i> . Сад Гетсиманський.....	866
<i>Ю. Ч.</i> Берлінська преса про українські справи.....	873
<i>Ришард Врага</i> . Сад Гетсиманський.....	875
Творчість Івана Багряного.....	877
«Тигролови» І. Багряного - англійською мовою.....	879
«Переслідувачі і переслідувані» Ів. Багряного.....	879
Англомовна преса - про англійське видання «Тигроловів» І. Багряного.....	880
«Не тільки роман, а й світогляд».....	881
Твори І. П. Багряного англійською мовою.....	882
<i>О. П.</i> Нове видання «Тигроловів» І. Багряного.....	883
Американська преса про «Тигролови» І. Багряного.....	884
«Тайм» про «Тигролови».....	884
<i>Барбара Джеффріс</i> . Russian's novel.....	885
Журнал «Тайм» про «Тигролови».....	886
«Нью-Йорк Гералд Трібюн» знову про «Тигролови».....	887
Твір, вартий уваги Голлівуду.....	888
Ще про «Тигролови».....	890
Радіо «Визволення» про Голову УНРади.....	891
Іванові Багряному - 50 років.....	891
Рецензія на «Сад Гетсиманський» в іспанському часописі.....	892
«Тигролови» І. Багряного - голландською мовою.....	893
<i>В. Герасименко</i> . Відгуки голландської преси на роман І. Багряного «Тигролови».....	893
Клівлендський часопис про І. П. Багряного.....	895
<i>В. Герасименко</i> . Цікаве у відгуках чужинецької преси про «Тигролови».....	896
Le jardin de Gethsemani.....	898
Le jardin de Gethsemani (передмова до французького видання роману «Сад Гетсиманський»).....	899
<i>Г. А.</i> До окремої уваги наших читачів.....	900
Часопис «La France Catholique» про «Сад Гетсиманський».....	900
Польське радіо «Вільна Європа» про «Сад Гетсиманський».....	903
«Хлібороб» про «Сад Гетсиманський» французькою мовою.....	905

«Le Figaro littéraire» про «Сад Гетсиманський».....	906
«Дужий голос протесту воюючої України у вільному світі».....	907
<i>Vira Вольман</i> . «Les nouvelles littéraires» про «Сад Гетсиманський».....	908
Чужинецька преса про «Сад Гетсиманський».....	909
«Тигролови» німецькою мовою.....	910
Перші відгуки німецької преси на «Тигролови» І. Багряного.....	911
Чужинецька преса про «Сад Гетсиманський».....	911
Преса про роман «Тигролови» І. Багряного в німецькому виданні.....	912
Verlag Styria. Graz-Wien-Köln.....	913
Чужинецька преса про роман І. Багряного «Тигролови» в німецькому виданні.....	914
Характерні уривки з опінії чужинців про «Тигролови».....	914
Українська редакція Радіо «Свобода» про «Українські вісті».....	917
Українська книга - в переліку вибраних книг для німецької молоді.....	918
Друге видання «Тигроловів» німецькою мовою.....	918
Чужинецька преса про «Тигролови».....	919
Verlag Styria. Graz-Wien-Köln.....	920
Французький письменник про «Сад Гетсиманський».....	921
<i>Г. Багряна</i> . «Сад Гетсиманський» І. Багряного - французькою мовою.....	922
Поезії Івана Багряного - німецькою мовою.....	922
Кілька слів про переклади поезій Івана Багряного німецькою мовою, і не тільки про це.....	934
Анотований покажчик імен.....	943

Ш95 Олександр Шугай. ІВАН БАГРЯНИЙ: НОВЕ Й МАЛОВІДОМЕ. Есеї, документи, листи, спогади, нотатки, факти. Кн. 1. - К.: Смолоскип, 2013. - 960 с. + 48 іл.

ISBN 978-966-2164-78-7 (Кн. 1) (ТОВ «Смолоскип»)

ISBN 978-966-1676-51-9 (Кн. 1) (МБФ «Смолоскип»)

До першої книги ввійшли матеріали з архівів колишнього КДБ, дослідження про табір Ді-Пі в Новому Ульмі (ФРН), відгуки представників української діаспори та зарубіжних рецензентів на творчість Івана Багряного. Крім того, вміщено пресові повідомлення, спогади очевидців про поїздки цього видатного письменника і громадсько-політичного діяча у Бельгію, Великобританію, США та Канаду. Книгу доповнюють щоденникові записи про І. Багряного, есей про його прочитання «Листів до братів-хліборобів» соціолога В. Липинського, значна кількість світлин, а також інші невідомі досі документи.

Видання є своєрідним продовженням роману-дослідження «Іван Багряний, або Через терни Гетсиманського саду» (К.: Рада, 1996) і присвячене 105-й річниці з дня народження великого сина України. Розраховане на широке коло читачів.

УДК 821.161.2-94

ББК 84(4Укр)6-4